

УДК 323.1(=161.2)(092) Рудницький
DOI <https://doi.org/10.30970/2307-1664.2019.25.22>

ВИЗНАЧЕННЯ Й ДОНОВІТНІЙ ПЕРІОД УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ В ПРАЦЯХ І. ЛИСЯКА-РУДНИЦЬКОГО

Олександр Сич

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління,
кафедра публічного управління та адміністрування
вул. Карпатська, 15, 76019, м. Івано-Франківськ, Україна*

У статті автор досліджує питання українського націоналізму в науковій спадщині І. Лисяка-Рудницького. Учений характеризував націоналізм як свідоме прагнення до національного самовираження й описував його як явище, рівнозначне національній свідомості, патріотизму та самостійності. При цьому пропонував широке й вузьке розуміння українського націоналізму. Перше з них не має партійно-політичної прив'язки, риси націоналізму можуть бути притаманні всім політичним напрямом. Вузьке розуміння він асоціює з політичним рухом, що виник у Галичині в 1920-х роках і який означає як «націоналістично-інтегральний».

З такого трактування логічно випливають деякі проблемні питання. Перше з них стосується XIX ст., в якому, на думку вченого, ще не існувало націоналізму, його риси притаманні демократично-народницькому та консервативному напрямом. Таке його твердження вступає в суперечність із іншим – про відсутність української нації в цей період.

У XX ст. поряд із націоналізмом виникає націонал-комуністичний напрям і продовжують існувати два інші. Якщо ті описові характеристики, якими автор визначає націоналізм, можуть водночас бути притаманними й кожному з них, то постає питання критеріїв доктринального розрізнення між націоналізмом і ними. Однак у визначенні націоналізму вчений не передбачає його трактування як політичного руху та доктрини.

Доновітню історію українського націоналізму можна опосередковано проаналізувати за авторською схемою етногенезу. І. Лисяк-Рудницький виступав із позицій примордіалізму й історію української нації подавав як «переривистий» процес, у якому виділяв княжофеодальний, козацький і модерний періоди. Відповідно до його логіки, виразником її свідомої волі в становому суспільстві були аристократичні верстви, а тому проявів націєзахисної функції доновітнього націоналізму варто шукати в їхніх діях.

Ключові слова: український націоналізм, нація, етногенез, княжофеодальна доба, козацький період, модернізм, примордіалізм.

І. Лисяк-Рудницький – український еміграційний політичний історик і політолог, професор університетів Філадельфії, Вашингтона (США) та Едмонтонна (Канада). Учений народився у Відні, академічну освіту почав здобувати у Львові, а з початком Другої світової війни продовжив її в західних університетах Праги, Берліна та Женеви. Це мало вирішальний вплив на характер його подальших наукових досліджень. Як стверджує О. Прицак у передмові до збірника праць ученого, «він «виріс» на західноєвропейських інтелектуальних течіях та все творче життя слідкував за їхнім розвитком» [1, с. XVIII]. Навіть праці І. Лисяк-Рудницький писав у двох версіях, українській та англійській, ураховуючи світосприйняття західного читача. І цим вони особливо цінні для сучасного українського читача й дослідника.

Пріоритетом наукових досліджень І. Лисяк-Рудницький обрав українську суспільно-політичну думку XIX – XX ст. Хороший філософський і політологічний вишкіл дали змогу

їх здійснювати предметно, академічно ґрунтовно й, відповідно, в контексті західної науки. Серед провідних тем ученого були також питання етногенезу та українського націоналізму [1, с. XVIII]. З огляду на це, вивчення його творчої спадщини становить значний інтерес для українського націоналізмознавства.

Постать і творча спадщина І. Лисяка-Рудницького добре відомі українській історичній і політичній науці. Про це свідчать такі фундаментальні видання, як «Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія», збірники «Україна: політична історія», «Політичний терор і тероризм в Україні», «Феномен нації», енциклопедичний словник «Філософія політики» тощо. Усі вони видані на високому інституційному рівні – Інститутом історії України, Інститутом філософії, Інститутом політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса, Академією педагогічних наук НАН України.

Водночас у частині націоналізмознавства ця спадщина досить рідко імплементована в українські наукові дослідження. Як правило, посилання на думки та праці вченого мають контекстуальний чи ілюстративний характер. Деяким винятком є монографія Г. Касьянова «Теорії нації та націоналізму», у якій автор виклав погляди І. Лисяка-Рудницького на український етногенез. Натомість у частині аналізу «українського проекту» націоналізму посилання на нього також мають контекстуальний характер.

Отже, завданням статті є аналіз поглядів І. Лисяка-Рудницького на визначення сутності українського націоналізму та довоєнного періоду його історії.

Головною для визначення авторського розуміння сутності українського націоналізму є праця «Напрямки української політичної думки». У ній учений пропонує «чотирикомпонентну структуру» української суспільно-політичної думки XIX – XX ст. і виділяє в ній такі головні напрями: демократично-народницький, консервативний, комуністичний та інтегрально-націоналістичний. На його думку, два перші з них домінували серед українства до Першої світової війни й характеризувалися як демократичні та плюралістичні, а два інші з'явилися щойно після революції 18917 р. й мали тоталітарний характер. Окрім того, демократично-народницький і комуністичний напрями належали до лівого спектру умовної ідеологічної шкали, а консервативний та інтегрально-націоналістичний – до правого [2, с. 66].

Характеризуючи націоналізм, учений уже у вступі посилається на підходи до цього питання західної політичної науки, зазначаючи, що в англійській мові під цим терміном прийнято вважати «будь-яке свідоме прагнення до національного самовираження» [2, с. 76]. Таке трактування він розширює в іншому есе під назвою «Націоналізм», констатує, що в українській політичній термінології кінця XIX ст. цей термін рівнозначний національній свідомості й патріотизму, а «перед першою світовою війною та під час визвольних змагань під націоналізмом стали здебільша розуміти самостійництво» [2, с. 248]. Отже, вчений уточнює, що попереднє досить розмите формулювання «прагнення до національного самовираження» варто розуміти як прагнення до набуття власної держави, адже саме в такому контексті термін «самостійництво» вживався тоді. Сучасні енциклопедичні видання також указують на аналогічне трактування: «Самостійність – неодмінна умова, форма практичного вираження державного суверенітету, принцип організації та управління державної влади певного народу, нації, етносу, тобто такої, що не перебуває під чияюсь владою, не підпорядкована, не підлегла іншій державі» [3, с. 373].

Якщо порівняти запропоноване І. Лисяком-Рудницьким таке описове трактування націоналізму з тим, що його дещо пізніше подав європейський класик досліджень феномена націоналізму й сучасник ученого Е. Сміт, то впадає в очі, що вони частково збігаються. Зокрема, Е. Сміт, який систематизував різні трактування націоналізму, до таких

зараховував: 1. процес утворення й становлення націй; 2. почуття й свідомість належності до нації; 3. мову й символіку нації; 4. соціальний і політичний рухи від імені нації; 5. доктрину й/або ідеологію нації [4, с. 13]. Як бачимо, запропоновані І. Лисяком-Рудницьким характеристики «національна свідомість і патріотизм» накладаються на п. 2 трактувань Е. Сміта, а «самостійництво» – наближено до п. 4, хоча остання характеристика точніше корелюється з тими головними завданнями націоналізму, які визначає Е. Сміт, – «національна автономія, національне об'єднання й національна ідентичність». При цьому він уточнює, що «кожна нація потребує повного самовираження й автономії» і що «таке національне самоврядування буває або повне, на зразок суверенної територіальної держави, або часткове на кшталт місцевого чи федерального самоврядування» [4, с. 30–31].

Разом із тим, на відміну від Е. Сміта, І. Лисяк-Рудницький не розглядає націоналізм як окремий політичний рух та ідеологію, що є важливим для аналізу суспільного явища в контексті політичної науки. Можливо, такий підхід автор застосував свідомо, свідченням чого є запропоновані ним два трактування націоналізму – у широкому та вузькому розуміннях. Щодо першого, то він стверджує, що воно не залежить від партійно-політичної прив'язки й націоналізм як почуття патріотизму, національної свідомості та «самостійництва» може бути тією чи іншою мірою притаманне всім політичним напрямам, включаючи й націонал-комунізм. Натомість під вузьким розумінням учений має на увазі ту «націоналістично-інтегральну» течію, що виникла в Галичині в 1920-х роках [2, с. 76]. Із подальших викладів стає зрозумілим, що він має на увазі Організацію українських націоналістів (ОУН), її передвісників і таких конкурентів в організаційній площині, як Фронт національної єдності (ФНЄ).

Не викликає великих застережень логіка І. Лисяка-Рудницького щодо того, що він вважає недоцільним аналізувати націоналізм як політичний рух і доктрину в XIX ст., адже вчений однозначно дає зрозуміти, що його тоді не існувало й що націоналістична течія зародилася лише в 1920-х роках [2, с. 76]. Натомість він вважає, що націоналістичний світогляд притаманний двом іншим напрямам – демократично-народницькому та консервативному. Зокрема, наводить приклад, що націоналізм як елемент наявний в ідеології Кирило-Методіївського братства на Наддніпрянщині й у діяльності націонал-демократів у 1890-х роках у Галичині [2, с. 68–69].

Щоправда таке твердження автора вступає в суперечність з іншим – щодо відсутності української нації в XIX ст. «... Новітня українська нація народилася щойно в 1917 р.», – стверджував він в іншому місці [1, с. 24]. А тому закономірним постає питання: чи може існувати націоналізм нації, якої ще не існує? Принагідно варто зауважити, що один із авторитетних дослідників націоналізму британський учений Е. Гелнер запропонував конструктивістську теорію, згідно з якою не нація є предтечею націоналізму, а, навпаки, націоналізми творять нації [5]. Але при цьому він уписав її в контекст модерністського трактування нації та походження націоналізму, принциповим прихильником яких був. Натомість І. Лисяк-Рудницький, указуючи на походження нації в період середньовіччя, виступав із позицій примордіалізму, а тому й відповіді на вищепоставлене питання варто шукати з таких же позицій.

Загалом варто зазначити, що в питанні українського етногенезу І. Лисяк-Рудницький у тому ж примордіальному дусі накреслив схему, відповідно до якої історія української нації має «переривистий» характер, до новітнього часу вона вже існувала в княжофеодальну й козацьку добу, під тиском обставин (відповідно до Люблінської унії 1569 р. та ліквідації царським режимом на переломі XVIII – XIX ст. решток козацької автономії) двічі «завмирала і відроджувалася» [1, с. 18–21]. Такі твердження викликають чергове логічне

запитання: чи існував у княжофеодальній і козацькій добі український націоналізм як вияв світогляду й політичної волі української нації? У працях автора немає прямої відповіді на ці питання.

Дискутуючи з прихильниками модерністського підходу походження нації, І. Лисяк-Рудницький час її появи зараховує до періоду середньовіччя. Його логіка полягає в тому, що якщо головною ознакою нації є її свідомо воля до політичного самоствердження, то виразниками такої волі у феодальному стані суспільстві були його вищі верстви – лицарство й міський патриціат. Визнаючи над собою владу монарха, вони не були пасивними елементами в державі, а через свої станові представництва й тиск публічної opinio «були співгосподарями нації-держави й почували себе співвідповідальними за її долю» [1, с. 16–17]. Появу української нації вчений зараховує до часу розпаду Київської Русі, що почався після смерті князя Ярослава Мудрого 1054 р., її кристалізацію – до часу існування Галицько-Волинської держави та Великого князівства Литовського, а перше «переривисте» зникнення пов'язує з Люблінською унією 1569 р.

Виходячи з такого авторського трактування українського етногенезу, опосередковано проявів націоналізму в княжофеодальний період варто, очевидно, шукати в діях вищих верств тодішнього українського суспільства. На Русі київського періоду це були руські удільні князі й бояри, які, подібно до аналогічних західноєвропейських аристократичних верств, «керувалися лицарським етосом, що серед його вартостей на першому місці стояло шукання честі і слави, вірність володареві (зверхникові), боротьба з невірними (степовиками) тощо». У Галицько-Волинській державі такою була «сильна і бурхлива боярська верства», яка набиралася відповідних впливів від сусідніх польської та угорської аристократії. А в Русько-Литовській державі це була руська православна шляхта, яка складалася із «цілої ієрархії князів і княжат, що [...] походили з різних гілок Рюриковичів, вельмож і магнатів княжого роду (барони, за латинськими джерелами) і земельних бояр, пізніше названих, за польським зразком, шляхтою» [1, с. 49–50].

Значно чіткіше, хоча й далі опосередковано, прояви націоналізму можна вважати наявними, аналізуючи ті праці І. Лисяка-Рудницького, що стосуються козацької доби. Говорячи про існування української нації в цей історичний період, він знову її виразником називає вищий стан українського суспільства. Зважаючи на те що тогочасна його аристократія піддалася полонізації, роль її речників перебрало на себе козацтво. Воно поділялося на запорожців і т. зв. городових козаків, які «представляли собою економічно розвинутіший і політично досвідченіший елемент». Дискутуючи з проф. Лонгвортом (*P. Longworth*) щодо його книги про козацьку історію, вчений наголошує на тих відмінностях між українським і російським козацтвом, які той не зміг відобразити на сторінках своєї праці, зокрема й на факті наявності серед українського козацтва освіченої еліти. «Наявність освіченої еліти відрізняє очолений Хмельницьким рух на Україні від рухів під проводом Разіна та Пугачова в Росії», – пише І. Лисяк-Рудницький [1, с. 54–55].

Зважаючи, що головною ознакою нації є її свідомо воля до політичного самоствердження, автор неодноразово наголошує на її наявності в українців того часу. «Немає найменшого сумніву, що українців XVII ст. були цілком свідомі своєї відмінності від турків-татар, поляків і москалів. Ця свідомість, звичайно, виражалася у формах і висловах, відповідних до того часу; часто, наприклад, через отождолення з релігією або захист корпоративних «прав і вольностей» представницької суспільної верстви». Як яскравий приклад високої національної самосвідомості провідної козацької верстви І. Лисяк-Рудницький наводить класичну працю української козацької історіографії «Літопис» Самійла Величка. Він акцентує на тому, що автор «Літопису» свідомо живив поняття «Україна» та «український

народ» як самостійні суспільно-політичні категорії й проголошував козацьку Україну спадкоємицею Русі Володимира Великого [1, с. 55, 60].

Автор не вживає в аналізі терміна «націоналізм», але за змістом його проявами можна вважати націєзахисні дії козаків, спрямовані однаковою мірою проти польської держави, російського самодержавства, турків і татар. Очевидно, найвищим таким проявом було антипольське повстання під керівництвом Б. Хмельницького. Його реальний, а не «ретроспективно приписаний» національний характер – це ще один предмет дискусії І. Лисяка-Рудницького з проф. Лонгвортом. «Польсько-козацький конфлікт був головним чином соціальний, але безглуздо заперечувати, що він здобув також і національний вимір», – пише він та однозначно кваліфікує цю подію як «національно-визвольну війну». Її метою була власна держава, і цей факт можна трактувати як найвищий тогочасний прояв «націоналістичності» в діях українських козаків. «Опираючись турко-татарам, полякам, а пізніше і росіянам, козаки зберігали Україну як окрему політичну одиницю. Хоч їм і не вдалося домогтися повної самостійності, українські козаки створили державу, яка за своєю соціальною системою, інституційним зразком і типом культури чітко відрізнялася від сусідніх країн», – так описує цей факт І. Лисяк-Рудницький [1, с. 55–60].

Повертаючись до питання запропонованого вченим поділу націоналізму на такий, що має «широку» й «вужьке» трактування, варто зауважити, що свого часу ідеологи та історики ОУН також поділяли його на стихійний та організований. Один із провідних ідеологів ОУН С. Ленкавський, який у трактуванні українського етногенезу та історії націоналізму також виступав із позицій примордіалізму, вважав, що «доба стихійного націоналізму обіймає ціле середньовіччя, а в деяких народів навіть цілу історію» і що в українців «він у всяких формах виявлявся і виявляється по сьогодні упродовж цілої історії» [6, с. 49; 105]. Така націоналістична типологія частково збігається із запропонованою І. Лисяком-Рудницьким у тій частині, що поза межами організованих націоналістичних структур існують і неохоплені ними маси націоналістично зорієнтованих українців, які в т. ч. можуть бути й прихильниками інших ідейно-політичних течій. Але, на відміну від І. Лисяка-Рудницького, С. Ленкавський український націоналізм насамперед розглядав як організований політичний рух та ідеологію.

Аналізуючи низку сучасних етнічних націоналізмів країн Західної Європи, ми також дійшли висновку, що в деяких випадках націоналізм відіграє роль метаідеології. Під цим терміном розуміємо націоналізм в аспекті ідеології національного визволення, яка є не монополією однієї партії, а ідеологією цілої національної спільноти. Зокрема, це стосується сучасного каталонського руху за незалежність від Іспанії, у рамках якого мета державної незалежності об'єднує різні за ідеологією та партійно-політичною належністю політичні сили. Однак серед них існують й окремі організовані націоналістичні рухи, які від інших відрізняються передусім світоглядною спрямованістю [7, с. 124].

Широке розуміння націоналізму І. Лисяк-Рудницький не обмежує тільки рамками ХІХ ст. й переносить його також у суспільно-політичні умови ХХ ст., у якому, за його ж твердженням, поряд із демократично-народницьким і консервативним уже існують також комуністичний та інтегрально-націоналістичний напрями. У цьому випадку таке «широке розуміння» логічно призводить до ще глибшого проблемного питання: якщо націоналізм притаманний усім політичним напрямам, то якою є доцільність окремого виділення поряд із ними ще й напрямку націоналістичного? А якщо він таки існує, то постає питання критеріїв, які його відрізняють від інших напрямів.

На нашу думку, таким критерієм є світоглядна доктрина. Кожна з них містить цілу систему категорій, що слугують актуальному відображенню навколишніх суспільних реалі-

лій і моделюють їх зміну. Як зауважує із цього приводу О. Апостол: «Політична ідеологія має подвійне навантаження: віддзеркалює найсуттєвіші бажання і потреби суспільства, а також є чинником формування суспільного світогляду, який використовує політична еліта з метою утвердження серед найширших верств громадян власних поглядів на політичне, економічне, соціально-культурне життя країни» [8, с. 162].

Найчастіше набір категорій у різних доктринах є подібним, і це закономірне явище, адже якщо існує актуальна суспільна проблема, то кожна доктрина намагається подати її трактування й уже інше питання, яким воно є. Зокрема, і в умовах аналізованого І. Лисяком-Рудницьким перелому XIX – XX ст. до набору категорій різних доктрин могли входити й ті, якими вчений охарактеризував націоналізм, – почуття патріотизму, національна свідомість і відданість національній державності («самостійництво»). Щодо останньої, то хоча цю категорію націоналісти підносять до рівня свого політичного ідеалу, але цілком органічним варто вважати стан, що кожна національна політична сила, незалежно від доктринальної спрямованості, прагне до набуття, збереження й розвитку національної державності.

Водночас, незважаючи на подібності, кожна доктрина характеризується таким центральним компонентом своєї системи, який відіграє роль її ядра, і саме він відрізняє одну доктрину від іншої. Прихильники такої доктрини оцінюють навколишній світ і моделюють його зміну саме крізь призму цієї категорії. Зокрема, для націоналізму такою категорією є «нація». Даючи найзагальніше визначення націоналізму, яке однаковою мірою могло б стосуватися всіх його локальних різновидів, Е. Сміт стверджував: «Націоналізм – це ідеологія, яка ставить у центрі своїх інтересів націю і прагне її розквіту» [4, с. 16].

Очевидно, для аналізованих І. Лисяком-Рудницьким напрямів української політичної думки притаманні свої центральні категорії мислення: для консерватизму – «традиція», а для народництва – «національна демократія». Щодо націонал-комунізму, то спірним може бути питання: такою є енциклопедично визначене «усупільнення засобів виробництва» [9, с. 282] чи «диктатура пролетаріату». Ми схилиємося до другого, зважаючи на логіку, викладену сучасним українським дослідником В. Єрмоленком. Аналізуючи генезис і європейські інтелектуальні витоки сучасних ідеологій, дослідник указує, що марксизм поряд з іншими ідеологіями, які в ієрархії людських спільнот визначали чи «місійність», чи «обраність» раси, народу тощо, «обраним» для себе визначив клас пролетаріату. Порівнюючи його російський різновид із нацизмом, він пише: «Нацизм був ідеологією «вищої раси»; ленінізм і сталінізм були ідеологіями «вищого класу»; обидві вимагали жертв «нижчих» – «унтерменшів» чи «нікому не потрібних» людей, адже без цих жертв історія, мовляв, не зможе рухатися вперед» [10, с. 379].

Не аналізуючи в наведених визначеннях націоналізм як доктрину, І. Лисяк-Рудницький, тим не менше, вказує на наявність категорії нації в ідеології українського націоналізму, однак робить це з негативною конотацією: «Однак в українській політичній термінології цьому слову (націоналізму – О. С.) надають особливого, фанатичного відтінку, розуміючи його як палку войовничу й виняткову відданість своїй нації» [2, с. 76]. Цю конотацію вчений адресує тому українському націоналістичному рухові, що виник на початку 1920-х років і який він зараховує до «вузького розуміння» та наділяє назвою «інтегральний націоналізм».

Очевидно, таке критичне ставлення вченого до українського націоналізму є закономірним, якщо взяти до уваги, що він, як на цьому наголошує О. Пріцак, був «вихований на традиціях західноєвропейського лібералізму» [1, с. XVI], а тому й український націоналізм характеризував і його критику здійснював із позицій ліберальної демократії.

Отже, проаналізувавши творчу спадщину І. Лисяка-Рудницького, варто відзначити, що питання українського націоналізму належить до його пріоритетних дослідницьких тем. Націоналізм він зараховував до одного з провідних напрямів української суспільно-політичної думки XIX – XX ст.

Подаючи визначення українського націоналізму, вчений відповідно до західних наукових підходів найзагальніше характеризує його як будь-яке свідоме прагнення до національного самовираження та додатково описує як явище, рівнозначне національній свідомості, патріотизму й самостійництву.

При цьому він запропонував широке та вузьке розуміння українського націоналізму. Перше з них стосується XIX ст., в якому ще не існувало націоналізму як окремого напрямку і він був притаманний іншим політичним напрямкам – демократично-народницькому та консервативному. Воно вступає в суперечність з іншим твердженням автора – про відсутність української нації в цей період. А отже, логічно виникає питання про можливість існування націоналізму в умовах відсутності самої нації.

Вузьке розуміння націоналізму вчений асоціює з політичним рухом, що виник у Галичині в 1920-х роках і який він означає як «націоналістично-інтегральний». Поряд із ним виникає націонал-комуністичний і продовжують існувати демократично-народницький і консервативний. Якщо ті описові характеристики, якими автор визначає націоналізм, за його ж твердженням, водночас можуть бути притаманними й кожному з них, то постає питання критеріїв доктринального розрізнення між націоналізмом і ними. Однак вчений його не здійснює.

Доновітню історію українського націоналізму можна опосередковано проаналізувати за авторською схемою етногенезу. І. Лисяк-Рудницький виступав із позицій примордіалізму й часом появи нації вважав період середньовіччя. Історію української нації вчений подавав як «переривистий» процес, у якому виділяв княжофеодальний, козацький і модерний періоди. Стосовно двох перших із них учений на вживає терміна «націоналізм». Однак якщо за його логікою виразником свідомої волі нації в становому суспільстві були аристократичні верстви, то проявів націезахисної функції тогочасного націоналізму варто шукати в їхніх діях. Такою в часи київської Русі було протистояння зі степовими кочовиками, у період Великого князівства Литовського – захист інтересів «руського» суспільства православною шляхтою, в козацькі часи – боротьба козаків проти польської держави, російського самодержавства, турків і татар.

Найбільше уваги українському націоналізмові І. Лисяк-Рудницький приділив у модерний період, аналізуючи діяльність ОУН, яку він уважав єдиним виразником «інтегрального націоналізму». Однак це питання виходить за межі статті 2 становить перспективу подальшого дослідження.

Список використаної літератури

1. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе : у 2 т. / відп ред. Ф. Сисин. Київ : Основи, 1994. Т. 1. 554 с.
2. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе : у 2 т. / відп ред. Ф. Сисин. Київ : Основи, 1994. Т. 2. 573 с.
3. Мала енциклопедія етнодержавознавства / відп. ред. Ю.І. Римаренко. Київ : Генеза, Довіра, 1996. 942 с.
4. Сміт Е. Націоналізм: Теорія, ідеологія, історія / пер. з англ. Р. Фещенко. Київ : К.І.С., 2004. 170 с.
5. Гелнер Е. Нації на націоналізм; Націоналізм / пер. з англ. Г. Касьянов. Київ : Таксон, 2003. 300 с.
6. Ленкавський С. Український націоналізм. Твори : у 3 т. / за ред. О. Сича. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2002. Т. 1. 600 с.

7. Сич О. Соціально-консервативний націоналізм: теорія і політика. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2019. 544 с.
8. Апостол О. Посткласичні ідеологічні трансформації : монографія. Київ : Академія, 2015. 288 с.
9. Філософія політики. Короткий енциклопедичний словник / авт.-упор. В.П. Андрущенко та ін. Київ : Знання України, 2002. 670 с.
10. Єрмоленко В. Плинні ідеології. Ідеї та політика в Європі XIX – XX століть. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 480 с.

THE DETERMINATION AND PRE-MODERN PERIOD OF THE UKRAINIAN NATIONALISM IN WORKS OF I. LYSIAK-RUDNYTSKY

Oleksandr Sych

*Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,
Institute of Humanities and Public Administration,
Department of Public Administration and Management
Karpatska Str., 15, 76019, Ivano-Frankivsk, Ukraine*

The article expresses the author's exploration the Ukrainian nationalism issues in the scientific heritage of I. Lysiak-Rudnytsky. The scientist characterized nationalism as a conscious desire for national expression and described it as a phenomenon equivalent to national consciousness, patriotism and independence. Simultaneously, he offered a broad and narrow understanding of the Ukrainian nationalism. First of those has not party-political, and the traits of nationalism can be inherent to all political directions. He associates this narrow understanding with the political movement that arose in Galicia in the 1920s, which he describes as "nationalist-integral".

From such interpretation logically implies some problematic issues. The first of these issues concerns the nineteenth century, where, according to the scientist's opinion, nationalism didn't yet exist and its features were inherent to the democratic-populist and conservative directions. Such his assertion contradicts another one – the absence of the Ukrainian nation during this period.

In the twentieth century together with nationalism, a national-communist direction emerges and two others continue to exist. If those descriptive characteristics, that the author defines nationalism, can simultaneously be inherent in each of them, then the question arises of the criteria of the doctrinal distinction between nationalism and them. However, in his definition of nationalism, the scientist does not predict his interpretation as a political movement and doctrine.

Pre-modern history of the Ukrainian nationalism can be analyzed by the author's scheme of ethnogenesis. I. Lysiak-Rudnytsky argued for its originality and represented the history of the Ukrainian nation as a "discontinuous" process where identifies such periods: princely and feudal, Cossack and modern. According to his logic, at that period of time the aristocratic strata determined the society's conscious will. Therefore, manifestations of the national protective function of pre-modern nationalism should be sought in their actions.

Key words: Ukrainian nationalism, nation, ethnogenesis, princely and feudal period, Cossack period, modernism, primordialism.